

OB STOLETNICI ROJSTVA AKADEMIKA ERNESTA MAYERJA

Mitja ZUPANČIČ¹ & Branko VREŠ²

<http://dx.doi.org/10.3986/fbg0079>

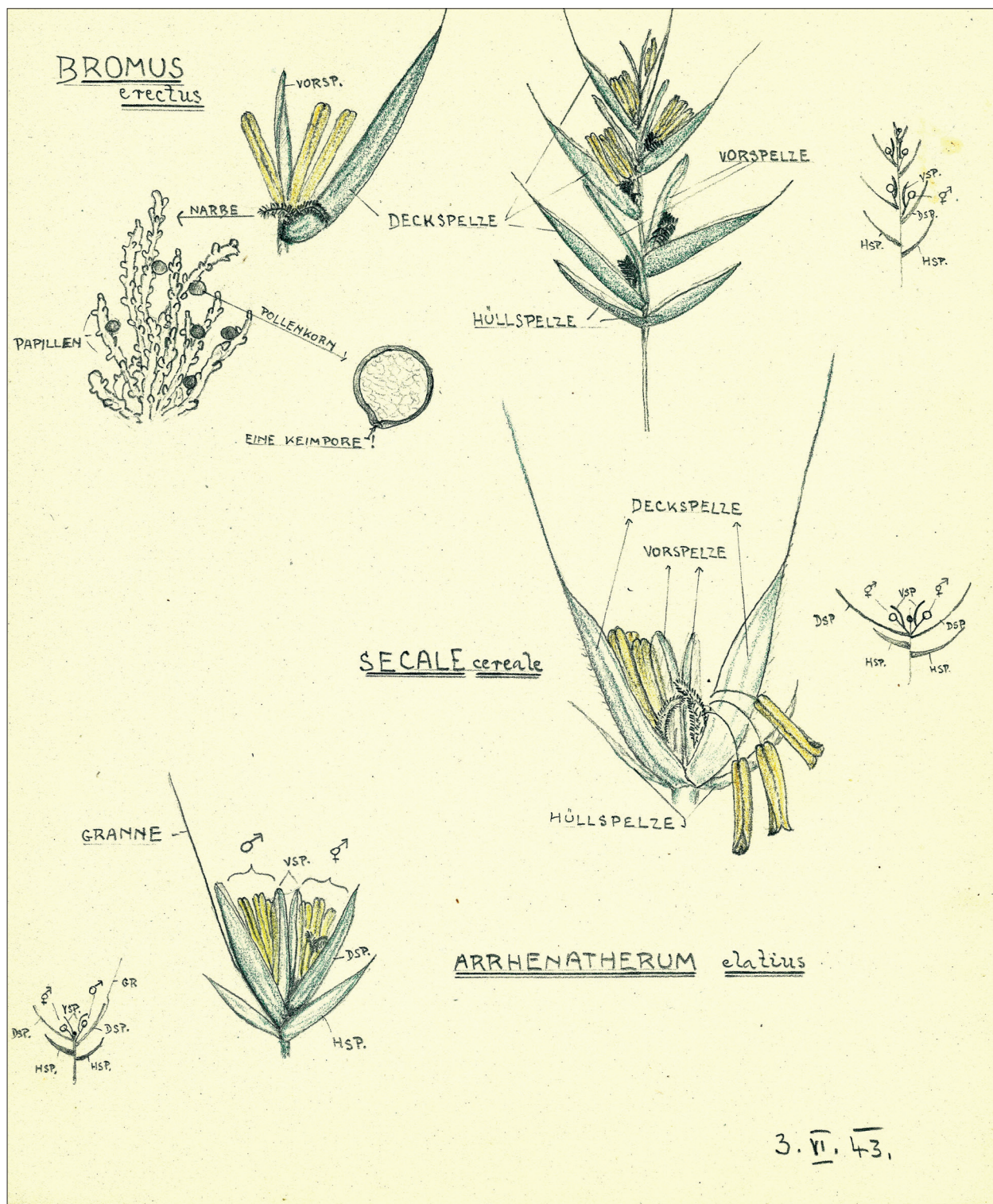

Slika 1: Akademik Ernest Mayer ob praznovanju svoje sedemdesetletnice v Lazah v Tuhinju. Foto: Vinko Žagar.

V preteklem letu je minilo sto let od rojstva akademika prof. dr. Ernesta Mayerja (10.11.1920) (slika 1), visoko cenjenega botanika, uveljavljenega v tujini in še posebej doma, ki je zapustil poseben pečat v raziskovanju slovenske, alpske, dinarsko-balkanske in srednjeevropske, s primerjavo celotne evropske flore. Njegovo raziskovalno obdobje zaradi obsežnosti in tehtnosti njegovega botaničnega prispevka upravičeno imenujemo Mayerjevo obdobje, ki se nanaša predvsem na drugo polovico prejšnjega stoletja. S svojim raziskovalnim delom je povezal botanike tedanjih jugoslovanskih republik k poglobljenemu, modernejšemu in kritičnemu raziskovanju flore, zlasti tistih taksonov, ki so bili strokovno še taksonomsko nedorečeni ali vprašljivi glede idiosistematske razvrstitve. Rezultati njegovih raziskav so bili objavljeni v nekaterih temeljnih delih, kot je Seznam praprotnic in semenk slovenskega ozemlja (1952), ki je obsegal celotno etnično ozemlje Slovenije in vključeval 3300 različnih taksonov. To delo je bilo po pravici označeno kot temeljno delo novejšje slovenske floristike in je ob času izida predstavljalo prvi sintezni prikaz flore praprotnic in semenk slovenskega (etničnega) ozemlja sploh (WRABER 2001). Pripravil je tudi pregled endemičnih rastlin Slovenije in njene bližnje okolice (1960), seznam praprotnic za območje tedanje države Jugoslavije (1964) ter številna nova spoznanja in ugotovitve predstavil v mnogih florističnih in taksonomsko-sistematskih znanstveno kritičnih objavah različnih taksonov, rodov in posameznih vrst v dinarskem in širšem balkanskem območju. Ob floristično-sistematskih raziskavah je preučeval in pisal o fitogeografskih proble-

¹ SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 3

² Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 2; e-mail: branko.vres@zrc-sazu.si

Slika 2: Botanične risbe s časa študija na Dunaju. To večino je obdržal kot predavatelj (foto Branko Vreš).

mih in nakazal nekatere rešitve le teh na širšem območju Balkana in Jugovzhodnih apneniških Alp ter njihovo povezavo na Srednjeevropsko florno območje. Posebej moramo omeniti floro, ki jo je označil kot dinarsko, razširjeno po celotnem Balkanskem polotoku in je posebnost, ki je ni v srednjeevropskem prostoru. Glede na njegovo veliko razgledanost in poznavanje jugovzhodnoevropske flore in zlasti nekaterih taksonov poddružine *Rhinanthoidea* iz družine črnobinovk (*Scrophulariaceae*) ter različnih rodov, npr. *Euphrasia*, *Pedicularis*, *Androsace*, *Aretia*, *Gentiana* idr., je sodeloval v mednarodnih projektih, med katerimi je eden pomembnejših projekt Flora Europaea, kjer je bil sourednik vse do leta 1980. Rezultati njegovih raziskav so opisani v več kot stotih razpravah, med katerimi moramo omeniti še vrsto horoloških prispevkov, ki obravnavajo nova nahajališča taksonov in njihovo razširjenost v Sloveniji, tedanji Jugoslaviji ali na širšem alpsko-balkanskem območju.

Posebej moramo omeniti razprave o 45 novih taksonih, ki jih je odkril pri svojem raziskovanju in jih opisal oz. emendiral sam ali s soavtorji. Ti taksoni so: *Ranunculus thora* L. f. *pseudoscutatus* E. Mayer, *Chrysanthemum atratum* Jacq. subsp. *lithopolitanicum* E. Mayer, *Gentiana* × *komnensis* E. Mayer (= *G. lutea* L. subsp. *symphyandra* Murb. × *G. pannonica* Scop.), *Pedicularis julica* E. Mayer, *Carlina* × *bakariensis* E. Mayer (= *C. fiumensis* Simk. × *C. corymbosa* L.), *Amphoricarpos autariatus* Blečić & E. Mayer subsp.

autariatus, *Amphoricarpos autariatus* Blečić & E. Mayer subsp. *bertisceus* Blečić & E. Mayer, *Edraiant-hus wettsteinii* Halacsy & Baldacci emend. E. Mayer & Blečić subsp. *lovcenicus* E. Mayer, *Tulipa scardica* Bornmüller emend. E. Mayer & Micevski f. *setulosa* E. Mayer & Micevski, *Tulipa scardica* Bornmüller emend. E. Mayer & Micevski f. *umbrosa* E. Mayer & Micevski, *Tulipa scardica* Bornmüller emend. E. Mayer & Micevski f. *integra* E. Mayer & Micevski, *Gentianella praecox* (A. Kern. & Jos. Kern.) Dostál ex E. Mayer, *Gentianella liburnica* E. Mayer & H. Kunz, *Saxifraga grisebachii* Degen & Dörfner subsp. *grisebachii* f. *lindtneri* Micevski & E. Mayer, *Gentianella pevalekii* Bjelčić & E. Mayer, *Lonicera formanekiana* Halacsy emend. V. Blečić & E. Mayer subsp. *hectoderma* V. Blečić & E. Mayer, *Haplophyllum* A. Jussieu sect. *Haplophyllum* ser. *Patavinae* E. Mayer & T. Wraber, *Ulpiana* Blečić & E. Mayer, sine descr. latina! (= *Paramoltkia* Greuter), *Genista fukarekiana* K. Micevski & E. Mayer, *Gymnospermium altaicum* (Pall.) Spach subsp. *odessanum* (Fischer ex DC.) E. Mayer & Pulević, *Gymnospermium scipetarum* Paparisto & Qosja ex E. Mayer & Pulević, *Achillea clavennae* L. var. *intercedens* Heimerl f. *velebitica* Bjelčić & E. Mayer, *Achillea clavennae* L. var. *argentea* Visiani f. *volujakensis* Bjelčić & E. Mayer, *Astragalus thracicus* Griseb. var. *dojranense* Micevski & E. Mayer, *Ferulago macedonica* Micevski & E. Mayer, *Aristolochia merxmulleri* Greuter & E. Mayer, *Hypocoum imberbe* Sm. subsp. *pseudo-*

Slika 3: Ernest in Milena Mayer na terenski ekskurziji po Zasavju in Posavju. Lisca, 15.7.1992 (foto Branko Vreš).

grandiflorum (Petrovič) E. Mayer & Nikolić, *Dianthus myrtinervius* Griseb. subsp. *zupancicii* Micevski & E. Mayer idr. Mayerjevo posebno zanimanje je bilo za rod *Pedicularis*, ki ga je za območje Evrope prikazal v tretjem delu monografije *Flora Europaea* (MAYER 1972), pred tem pa o njem poročal že v več razpravah (1956 – 1972).

V prej imenovanem Mayerjevem obdobju se je vednost o flori Slovenije močno povečala, k čemur je največ prispeval prav Ernest Mayer. Njegove publikacije odlikujejo temeljitost in natančnost, nadvse izčrpno poznavanje že objavljenih podatkov in literature ter jasnost podajanja ugotovitev. S svojimi raziskovanji si je pridobil velik ugled pri jugoslovanskih kolegih, ne samo zaradi tehtnih objav prispevkov k vednosti o

flori Jugoslavije, ki jih je napisal bodisi sam ali v sodelovanju z mnogimi od njih, temveč tudi s tem, da je uspešno vplival na razvoj taksonomskih raziskav tudi drugod po tedanji skupni državi. Sodeloval je pri Analitički flori Jugoslavije, Flori Bosne i Hercegovine ter napisal pregledni članek o floristični in taksonomski dejavnosti v Jugoslaviji v letih 1945–1961. Uveljavil pa se je tudi v evropskem merilu, kjer je sodeloval v mednarodnih projektih (npr. *Flora Europaea*, *Atlas Florae Europaeae*), bil član organizacijskih odborov znanstvenih srečanj ter urednik ali član uredniških odborov domačih in tujih botaničnih revij (WRABER & ZUPANČIČ 2001).

V domači Sloveniji je 32 let deloval kot akademski učitelj botanike sprva na Pedagoški akademiji, 10 let na

Slika 4: Herbarizirani primerki ušivcev s pobočja Vrha Škrli nad dolino Tolminke, ki jih je 11. 7. 2016 nabral Igor Dakskobler in so shranjeni v herbariju LJS. Od leve proti desni so: julijski ušivec (*Pedicularis julica* Mayer), križanec Mayerjev ušivec (*Pedicularis x mayeri* Daksk. & Vreš) in glavičasti ušivec (*Pedicularis rostratocapitata* Crantz). (Foto Branko Vreš).

Oddelku za farmacijo Fakultete za naravoslovje in tehnologijo ter do leta 1978 na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani (WRABER 2001). Njegova predavanja so bila jasna, premišljena, razumljiva, z bogatim besednim zakladom in podprta s prostoročnim natančnim risanjem anatomske, morfološke, fiziognomske značilnosti in drugih posebnosti (slika 2). V krogu botanike na Biološkem oddelku Biotehniške fakultete je na novo organiziral predavanja iz rastlinske fiziologije, briologije, didaktike in drugih vsebin ter poskrbel za ustrezne predavatelje. Leta 1978 se je zaposlil na Biološkem inštitutu ZRC SAZU, kjer se je posvetil predvsem znanstveno raziskovalnemu delu do svoje upokojitve 1991, a je s svojimi raziskavami in sodelovanjem z raziskovalci Biološkega inštituta nadaljeval še naprej kot redni član SAZU.

Z obsežnim nabiranjem in zamenjalno dejavnostjo herbarijskega materiala, ki jo je uvedel s številnimi botaničnimi ustanovami in herbarijskimi zbirkami po Evropi, je postavil trden temelj urejeni univerzitetni herbarijski zbirki LJU, ki je kot največja slovenska herbarijska zbirka shranjena na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete v Ljubljani (WRABER 2001). V njegovi herbarijski zbirki je zavedenih več kot 12.000 primerkov rastlin, ki jih je velik del shranjen v univerzitetni herbarijski zbirki LJU, dobro tretjino primerkov z oznako etiket Herbarium Ernest Mayer, ki jih je nabral večinoma po letu 1978, pa je zapustil Biološkemu inštitutu ZRC SAZU, kjer je shranjena v inštitutski herbarijski zbirki LJS. Pri njegovem botaničnem delu na terenu in herbariziranju rastlin mu je izdatno pomagala žena Milena (slika 3), zato sta kot nabiralca veliko herbarijskih pol navedena oba. V njegovi zbirki so shranjeni tudi številni herbarijski primerki, ki so jih prispevali njegovi botanični kolegi (več kot 100 avtorjev iz Slovenije in tujine), ali pa jih je pridobil na podlagi mednarodne herbarijske izmenjave s herbariji BEO (Beograd), KL (Celovec), W in WU (Dunaj), GJO in GZU (Gradec), H (Helsinki) in TUR (Turku), M (München), TSB (Trst) idr. Najstarejši del njegove herbarijske zbirke pa je žal zgorel na Dunaju ob koncu druge svetovne vojne (VREŠ 2009).

Bil je predstojnik Botaničnega inštituta, pozneje Katedre za botaniko, predstojnik Oddelka za biologijo, dekan in prodekan Biotehniške fakultete in tajnik

4. razreda SAZU ter opravljal še številne druge zadolžitve (WRABER 2001). Za svoje uspešno znanstveno-raziskovalno in pedagoško delo je prejel več nagrad, priznanj ali imenovanj (23), med katerimi naj omenimo najbolj prestižne, to je redno članstvo v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, članstvo v Evropski akademiji znanosti in umetnosti (Europäische Akademie der Wissenschaften und Künste) v Salzburgu (Avstrija), Kidričeva nagrada za življenjsko delo, častno članstvo Bavarskega botaničnega društva (Bayerische Botanische Gesellschaft) v Münchnu (Nemčija), imenovanje častnega člana Društva botanikov Slovenije (WRABER 2001) idr. Najžlahtnejše počastitve je prejel od svojih botaničnih kolegov, ki so ga počastili s poimenovanjem taksonov z njegovim imenom, ti so: *Papaver alpinum* subsp. *ernesti-mayeri* Markgraf, *Pulsatilla grandis* Wender. subsp. *velezensis* (Beck) S. Winkler var. *mayeri* S. Winkler, *Sorbus austriaca* (Beck) Hedl. subsp. *mayeri* Kárpáti, *Thymus longicaulis* Presl var. *ernesti-mayeri* Šuštar, *Geranium ernesti-mayeri* Šilić, *Rhamnus illyrica* Griseb. ex Pant. var. *ernesti-mayeri* Šilić, *Astragalus mayeri* Micevski, *Stipa mayeri* Martinovský, *Myricaria ernesti-mayeri* Lakušić, *Nepeta ernesti-mayeri* Diklić & Nikolić, *Bupleurum mayeri* Micevski, *Dianthus ernesti-mayeri* Micevski & Matevski, *Pedicularis ernesti-mayeri* Stevanović, Niketić & D. Lakušić in križanec *Pedicularis* × *mayeri* Daksk. & Vreš, ki mu je bil poklonjen nedavno od svojih mlajših kolegov in sodelavcev (DAKSKOBLER & VREŠ 2016, slika 4).

Botanika Ernesta Mayerja se spominjamo ne le kot izrednega znanstvenika in univerzitetnega učitelja, temveč tudi po njegovi duhovni strani. Bil je razmišljajoč, tolerant, dosleden, pravičen, human in razumevajoč človek, vedno pripravljen prisluhniti ter s številnimi nasveti, literaturo in herbarijskim materialom pomagati botaničnim kolegom, še posebej mladim, ki jim je bil pogosto ne samo mentor, temveč tudi vzornik. Zelo zahteven pa je bil do sebe in je zato to odliko pričakoval tudi od svojih sodelavcev in vrstnikov. S svojo izjemno zakladnico znanja, ki jo je nesebično posredoval botaničnim kolegom in prijateljem, z obsežno pisno zapuščino in taksonomsko bogato herbarijsko zbirko, je pustil neizbrisni pečat v zgodovini slovenske, jugoslovanske in evropske botanike.

LITERATURA

- DAKSKOBLER, I. & B. VREŠ, 2016: *Pedicularis julica* E. Mayer × *Pedicularis rostratocapitata* Crantz = *Pedicularis* × *mayeri* nothosp. nov., a new spontaneous hybrid in the genus *Pedicularis* L. *Wulfenia* (Klagenfurt) 23: 241-252.
- MAYER, E., 1952: *Seznam praprotnic in cvetnic slovenskega ozemlja*. Dela (Opera) 5, IV. razr. SAZU, Ljubljana.

- MAYER, E., 1960: *Endemične cvetnice območja jugovzhodnih apneniških Alp, njihovega predgorja in ilirskega prehodnega ozemlja*. In: Lazar, J. (ur.): *Zbornik ob 150-letnici botaničnega vrta v Ljubljani*. Univerza v Ljubljani, Ljubljana: 25-48.
- MAYER, E., 1964: *Pteridophyta. Catalogus Florae Jugoslaviae I/1*. SAZU, Ljubljana.
- MAYER, E., 1972: 34. *Pedicularis* L. In: T. G. Tutin & al. (ed.). *Flora Europaea* 3. CUP, Cambridge, str. 269-276.
- VREŠ, B., 2009: *Akademik prof. dr. Ernest Mayer (1920–2009)*. Hacquetia (Ljubljana) 8 (2): 175-178.
- WRABER, T., 1990: *Ob sedemdesetletnici botanika Ernesta Mayerja*. Biol. vest. (Ljubljana) 38 (3): 1-4.
- WRABER, T., 2001: *Ob imenovanju prof. dr. Ernesta Mayerja, rednega člana SAZU, za častnega člana Društva botanikov Slovenije*. Hladnikia (Ljubljana) 11: 51-53.
- WRABER, T. & M. ZUPANČIČ, 2001: *Ob osemdesetletnici botanika Ernesta Mayerja*. Razprave IV. razr. SAZU (Ljubljana) 42 (2): 7-38.
- ZUPANČIČ, M., 1990: *Akademik Ernest Mayer, človek, znanstvenik, pedagog*. Razprave IV. razr. SAZU (Ljubljana) 31: 5-9.